

duin

- ★ **Kustafslag Texel**
- ★ **Duinbeken**

brieven

Nederlandse kustduinen

In Duin 1982 nr. 1 werden vier publikaties besproken onder de titel 'Nederlandse kustduinen'. Hierop ontving de redactie ingezonden brieven van twee van de schrijvers, die over de besprekingen graag het een en ander willen opmerken. De brieven zijn van redactiewege ingekort.

GEOMORFOLOGIE EN BODEMS

De bespreking van de dissertatie over geomorfologie en bodems door Ton Roeloffzen geeft aanleiding tot enkele opmerkingen.

De kritiek op de kaartinhoud (vooral geomorfogenetisch) lijkt me noch relevant noch doordacht. Men raadplege de verantwoording van de gemaakte keuze op p.91 en p.92! Als de recensent twijfelt aan het nut voor milieu-effectrapportage, moet hij twee dingen niet uit het oog verliezen:

a Bij een m.e.r. (zeker een beleids-m.e.r.) kan en moet de geomorfologische waarde worden betrokken. De gerepresenteerde kaart heeft hiervoor zeker betekenis qua schaal en inhoud. Voorts zijn ook de basiskaarten (1:25.000) uit Bakker et al. (1979a) te raadplegen.

b Als er behoefte is aan puur cijfermatige gegevens over hellingshoeken, duinhoogten en valleddiepten, dan denk ik zelf aan ingreepgerichte, min of meer gelokaliseerde m.e.r. procedures. Genoemde informatie kan daarbij zeker nuttig zijn, maar het is duidelijk dat het dan om een geheel andere schaal gaat (1:5.000 of nog groter). Bedoelde gegevens zijn dan heel snel verkrijgbaar: één dag de hoogtelijnenkaart inkleuren en twee dagen extra kaartanalyse voor de gewenste hellingclassificatie.

Roeloffzen had graag meer bodemgegevens willen zien. Dat onderschrijf ik van harte. Maar hij zei het zelf al: beschikbare gegevens, doelstellingen en eigen onderzoeksmethoden maakten niet meer mogelijk of nodig dan een adequate be-

schrijving van de kenmerken van de bodemvorming en de ecologische hoofdvariabelen. Als de recensent een globale bodemkaart heeft gemist, is hem ook de argumentatie daarvoor ontgaan (p.141). Er zouden op een globale kaart (1:100.000) nauwelijks andere bodems voorkomen dan duin- en vlakvaaggronden. Overigens zijn kaartbladen met zulke aanduidingen deels gereed, deels in de maak bij Stiboka. Vochtclassen van valleien zijn weergegeven op de kaarten van Bakker (zie ook basiskaarten in Bakker et al., 1979a); de kalktoestand is min of meer af te leiden uit de landschapsecologische kaart in Bakker et al (1981). Redenen genoeg lijkt me.

Jan Klijn
Linschoten

NAWOORD

In het kort nog enkele opmerkingen. T.a.v. de bruikbaarheid van het geomorfologische kaartmateriaal kan ik, voor zover een beleids-MER betreft, een eind met de auteur meegaan. Dit geldt dan wel uitsluitend voor de kaart 1:25000; de kaart op de schaal van 1:100.000 is m.i. te globaal om voldoende informatie te kunnen geven.

Voor een MER op uitvoeringsniveau zijn m.i. echter meer gedetailleerde gegevens nodig. Deze kunnen inderdaad voor een deel uit hoogtelijnenkaarten worden afgeleid. Helaas zijn genoemde kaarten voor een aantal duingebieden niet of zeer onvolledig beschikbaar; dit is o.a. het geval voor de duinen in Kennemerland, waar met in het recente verleden plannen voor grote infiltratievelden heeft ontwikkeld.

T.a.v. de bodemkundige gegevens denk ik vooral aan een bo-

demkaart op een schaal van tenminste 1:25000. Het is dan wel degelijk mogelijk een aantal zinvolle bodemeenheden te onderscheiden, mits er een verdere indeling wordt gemaakt onder het orde-niveau van het Stiboka, omdat deze inderdaad ontoereikend is.

Als criteria zijn bruikbaar: vochtgehalte, expositie, mate van ontkalking en humusvorming, gehalte aan voedingsstoffen, en vergravingstoestand. Uit deze lijst blijkt overigens dat de genoemde kaarten van Bakker e.a. niet voldoende gegevens hiervoor aandragen.

Ton Roeloffzen

GEOBOTANIE

Diverse kritiekpunten op het deel Geobotanie geven aanleiding tot een reactie. Een probleem hierbij is dat de kritiek van Van Dijk soms rijkelijk vaag is.

Zo zou het literatuuronderzoek zowel wat betreft oude floragegegevens als relevante aut- en synoecologie niet uitputtend zijn. Zonder enige toelichting is zo'n opmerking uiteraard niet te weerleggen.

Gedetailleerder is de kritiek op de samenstelling en presentatie van de basisclassificatie. Hierbij dient allereerst te worden opgemerkt dat het doel van het project was het uitvoeren van een integrale kartering van het gehele Nederlandse duingebied in drie vegetatieseizoenen, hetgeen een pragmatische benadering noodzakelijk maakte. De basisclassificatie diende vooral als basis van de kaartlegenda voor dit specifieke project; het was uitdrukkelijk niet de bedoeling met deze classificatie een bijdrage te leveren tot de syntaxonomie van duinvegetaties volgens een bestaand systeem. Vandaar dat slechts een fragment van de basisclassificatie is gepubliceerd als illustratie van de gevolgde werkwijze. Voor

een volledig overzicht kon verwezen worden naar eerdere publikaties. T.a.v. de vegetatieklassificatie en de kartering was het doel van het proefschrift vooral om de nog niet beschreven methodologische aspecten nader toe te lichten. Een toelichting op deze punten is o.i. van belang voor vegetatiekundigen die landschappelijk ekologisch onderzoek verrichten aan grote, vegetatiekundig relatief goed onderzochte gebieden.

In het proefschrift wordt uiteengezet dat met name van de syntaxologische kennis, welke in WESTHOF & DEN HELD (1969) en DOING (1974) is verzameld, goed gebruik kon worden gemaakt bij het opstellen van de basisklassificatie. Door Van Dijk werd (in Duin) de bruikbaarheid van de vegetatietypen volgens de methode Braun-Blanquet t.b.v. karteringen bekritiseerd. Afgezien van het feit dat karteren tot op zekere hoogte altijd een subjectieve aangelegenheid zal blijven, wil ik de stelling dat de vegetatie-eenheden uit het systeem van Braun-Blanquet niet rechtstreeks bruikbaar zijn als karteringseenheden, volledig onderschrijven. En belangrijk deel van de methodenbeschrijving richt zich dan ook op de wijze waarop de kennis van de Frans-Zwitserse school op indirecte wijze kan worden toegepast bij een vegetatiekartering, hetgeen Van Dijk kennelijk geheel is ontgaan. Overigens is ook de impliciete kritiek op het systeem van Braun-Blanquet dermate vaag dat naar de achtergrond ervan slechts gegist kan worden. Wat voor bezwaren men tegen het systeem van Braun-Blanquet ook moge hebben, feit is dat vrijwel alle onderzoekers die zich in het duingebied met vegetatieclassificatie hebben beziggehouden, volgens dit systeem hebben gewerkt. Het bezit dus een bredere basis dan men in een kortlopend onderzoek kan verschaffen aan een eigen classificatie.

De beschrijving van de karteringsmethode welke in het Duinvalleienproject is gevolgd is, in tegenstelling tot wat in Duin werd gesuggereerd, dermate uitgebreid dat een herhaling van de kartering op vergelijkbare wijze in de toekomst zeker mogelijk zal zijn. Uiteraard zullen er verschillen optreden bij het interpreteren van luchtfoto's en bij het hanteren

van de basisclassificatie in het veld. Tevens zullen bij het schatten van de bedekking der vegetatie-eenheden verschillen tussen de schatters optreden, zoals ook tijdens het Duinvalleienproject is geconstateerd (niet voor niets is gekozen voor een grove klasseindeling: < 10%; 10-70%; > 70%). Desondanks zal bij een herkartering een globale indruk van de optredende veranderingen kunnen worden verkregen. Het globale beeld dat door een volledige herkartering ontstaat, zal een belangrijk hulpmiddel zijn om lokaal onderzoek in een breder kader te plaatsen.

Tenslotte nog een opmerking over de "geopperde beheersvoorstellen". In het deeltje Geobotanie worden geen beheersvoorstellen gedaan! Wel wordt in het deel Landschapsecologie door mij aandacht besteed aan het duinbeheer. Dit in het kader van een landevaluatie die vooral ten doel had de bruikbaarheid te demonstreren van de landschapsecologische kaart voor het natuurbeheer. Ook hier worden evenwel geen concrete beheersvoorstellen gedaan.

F.J. van Zadelhoff
Oisterwijk

NAWOORD

De beknoptheid die een boekbespreking moet kenmerken zal de oorzaak zijn van een deel van de vaagheid ervan. Zo kunnen niet bij elk kritiekpunt voorbeelden genoemd worden. Om dit bij het niet uitputtend zijn van de geraadpleegde literatuur alsnog te doen: twee belangrijke publikaties worden ernstig gemist in het historisch flora-onderzoek uit 1979. Het gaat hier om de 'Lijst der planten die in de Nederlandse kuststreken gevonden zijn' uit 1877 (plus een aanvulling daarop voor 1877 tot 1900) en 'De duinen en bosschen van Kennemerland' uit 1886.

Ook de VEWIN, de waterleidinglobby, heeft de onderzoekers onvolledigheid verweten. Het is aardig hierbij te bedenken dat de door Van Zadelhoff c.s. aangegeven schade door deze onvolledigheid juist een onderschatting betreft. Door de verdroging zijn nóg meer plantensoorten verdwenen dan al was aangeduid.

Verder blijft het jammer dat de basisklassificatie alleen integraal in eerdere -moeilijk

verkrijgbare- publikaties is verschenen. Vergelijking leert nl. dat het in de dissertatie weergegeven fragment is bijgewerkt t.o.v. de versie in het basisrapport.

Het Braun-Blanquet-systeem bij karteringen verschaft m.i. slechts een taal om min of meer ideale vegetatietypen globaal aan te duiden en niet een wetenschappelijk gefundeerde afgrenzing van die typen. Het systeem gaat vrijwel uitsluitend uit van soortensamenstelling terwijl bij karteringen uitgaande van luchtfoto's verschillen in structuur tussen de vegetatietypen vaak moet prevaleren boven floristische verschillen. Verder bemoeilijkt het verwaarlozen van overgangssituaties door de Braun-Blanquet-methode het eruit afleiden van goed afgrensbare karteer-eenheden.

Wat betreft de zeer grove klassenindeling, deze draagt m.i. juist niet bij aan de reproduceerbaarheid: de kans op erg grote fouten bij de kartering is bij de gehanteerde 3 klassen groter dan bij bijv. 5 of 6 klassen.

Erik van Dijk

NASCHRIFT REDACTIE

Juist om het grote belang van het Duinvalleienonderzoek nog eens te onderstrepen hebben wij indertijd gemeend om de vier nieuwe publikaties te laten bespreken door wetenschappelijke vakgenoten. Wij betreuren het dat hierdoor een aantal verschillen van inzicht en interesse tussen de onderzoekers en de recensenten thans nogal sterk de nadruk krijgen. Wij moeten ons echter realiseren dat deze verschillen onvermijdelijk zijn bij de evaluatie van een dermate breed en ambitieus onderzoekproject als het onderhavige. Tijd en geld leggen immers altijd beperkingen op aan diepgang of volledigheid. Wij willen echter benadrukken, dat dit alles niet wegneemt dat het Duinvalleienonderzoek het meest heldere en veelomvattende beeld geeft van de achteruitgang van landschap en plantengroei van de gehele Nederlandse duinen en de oorzaken daarvan, dat ooit is gepubliceerd.

AS